

potestas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, dolemus, sic in quibusdam ex illis refrigescere caritatem, quod immunitatem ecclesiasticae libertatis, quam nedum sancti patres, sed etiam principes saeculares multis privilegiis munierunt, non formidant suis constitutionibus vel potius confictionibus impugnare, non solum de feudorum alienatione ac aliarum possessionum ecclesiasticarum et usurpatione jurisdictionum, sed etiam de mortuariis, nec non et aliis, quae spirituali juri videntur annexa, illicitae praesumendo.⁴ — Et paulo infra: „Constitutiones hujusmodi, et vendicationes feudorum seu aliorum bonorum ecclesiasticorum, sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu praesumptas, occasione constitutionis laicae potestatis sacri approbatione Concilii decernimus non tenere.“¹ Haec ibi, de distinctione potestatis civilis et ecclesiasticae, de qua quidem, civili dimissa, agendum hic est.

[Cap. II. De duplici potestate ecclesiae, ordinis et jurisdictionis, ac de utriusque causis.]

50. Igitur quia duplex esse dicitur ecclesiastica potestas, altera sive ordinis sive sacramentalis, altera vero jurisdictionis: videndum est de illis 1°. an sint; deinde 2°. quid sint; 3°. quae sint harum potestatum causae, 4°. an et unde deriventur; 5°. quomodo deriventur, scilicet an per consecrationem vel injunctionem, et an per collationem potestatis vel assignationem solius materiae; 6°. de collatione earum inter se; ubi videndum est, an distinctae sint et ab invicem separabiles, et an praeter illas opus sit alia potestate.

51. Quoad primum igitur fatendum est duplicem in ecclesia esse potestatem, nempe ordinis et jurisdictionis, quod ex ipsa scriptura et patribus et ratione constat.

De potestate enim ordinis habemus in evangelio, quod Christus eam apostolis tradiderit et eorum in eo munere successoribus, quum eis potestatem conficiendi corpus et sanguinem suum, vel eos qui conficere possint, ordinandi tradidit in coena dicens: *Hoc facite in meam commemora-*

¹ Ib. cap. 44. Mansi ib.

tionem [Luc. XXII, 19]. Eandem etiam potestatem qua possent absolvere tradidit eis in die resurrectionis dicens: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt* [Joan. XX, 23]. De potestate etiam ordinis sacerdotalis et episcopalis meminit apostolus ad Timotheum quum ait: *Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii* [I. Tim. IV, 14]. Et alibi ad eundem: *Propter quam causam admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum* [II. Tim. I, 6]. Diaconis quoque potestas ordinis est data per apostolos imponentes eis manus [Act. VI, 6]. Similiter autem et Paulo ac Barnabae [Act. XIII, 3], qui etiam ipsi aliis manus imponebant, sicut in actis apostolorum dicitur: *Et quum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, et orassent cum jejuniis, commendaverunt eos domino, in quem crediderunt* [Act. XIV, 22]. Ad Titum quoque ait apostolus: *Hujus rei gratia reliqui te Cretae, ut constituas per civitates presbyteros* [Tit. I, 5]. Idem quoque apostolus qualitates describit promovendorum in episcopos, presbyteros et diaconos, admonetque Timotheum dicens: *Manus cito nemini imposueris, nec communicaveris peccatis alienis* [I. Tim. V, 22]. Manifestum est igitur, esse in ecclesia ordinis potestatem. Neque minus manifestum est, esse in illa potestatem jurisdictionis dicente domino: *Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in coelo; et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo* [Matth. XVIII, 17. 18]. Et ad Petrum de utraque potestate loquens ait: *Tibi dabo claves regni coelorum* [Matth. XVI, 19]. Et iterum: *Pasce agnos meos... pasce oves meas. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* [Joan. XXI, 15—17. Luc. XXII, 32]. Per quod procul dubio potestatem hanc Petro promisit.¹ De potestate

¹ Probabiliter hic aliquid deest; etenim tribus allegatis scripturae locis, quae parallela a patribus et doctoribus ecclesiae habentur, potestas jurisdictionis non promittitur tantum, sed apud Joannem confertur, et apud Lucam ejusdem usus injungitur.

autem jurisdictionis loquitur saepe apostolus, et quum de se dicit: *In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, quum impleta fuerit vestra obedientia* [II. Cor. X, 6]. Et iterum: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in caritate et spiritu mansuetudinis?* [I. Cor. IV, 21]. Et: *Tertio hoc ecce venio ad vos. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Praedixi et praedico ut praesens et nunc absens iis, qui ante peccaverunt, et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam* [II. Cor. XIII, 1 s.]. Et rursus: *Ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam secundum potestatem, quam dominus dedit mihi in aedificationem et non in destructionem* [Ib. v. 10]. Idem Paulus saepe potestate jurisdictionis est usus, quum diversos excommunicavit, et inter eos Corinthium incestuosum, quem etiam eadem potestate absolvit. Unde ait: *Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis, et ego; nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi* [II. Cor. II, 9 s.]. Idem etiam commendat Corinthios, quod obedierint Tito et cum timore et tremore exceperint illum. Etiam ad eundem Titum ait: *Haec loquere et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat* [Tit. II, 15]. Et de episcopo ait: *Oportet eum domui suae bene esse praepositum, filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui suae praeesse nescit, quomodo ecclesiae Dei diligentiam habebit?* [I. Tim. III, 40]. Monet etiam Timotheum, ne accusationem adversus presbyterum accipiat absque duobus vel tribus testibus. Quae omnia et pleraque alia, in quibus obedientia ad praecepta praepositorum ecclesiae vel praecipitur vel commendatur, ostendunt, non minus in ecclesia esse potestatem jurisdictionis quam ordinis.

52. Utramque etiam in ecclesia esse ostendunt patres.

Inter quos Callistus papa ad episcopos Galliae ait: „Nullus primas, nullus metropolitanus, nullusque reliquorum episcoporum alterius adeat civitatem aut ad professionem accedat (quae ad eum non pertinet, et alterius episcopi est parochia) super ejusquam dispositione nisi vocatus ab eo, cujus juris esse dignoscitur, aut quidquam ibi disponat

vel ordinet aut judicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter praesumpserit, damnabitur, et non solum ille, sed et cooperatores eique consentientes; quia sicut ordinatio, ita ejus et judicatio et aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, qualiter judicabit? Nullatenus procul dubio judicabit, aut judicare poterit.“¹ Haec ille, ordinem a jurisdictione distinguens.

Quae etiam distinctio colligitur ex Leone: „Si quis episcopus civitatis suae mediocritate despecta administrationem loci celebrioris ambierit, et ad majorem se plebem quacunque occasione transtulerit, non solum a cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit et propria, ut nec illis praesideat quos per avaritiam concupivit, nec illis quos per superbiam sprevit.“² Haec Leo innuens distinctionem ordinis et jurisdictionis; quia quum ordo maneat, jurisdictione majori et minori privatur. Item in concilio Chalcedonensi habetur: „Si quis episcopus accepta pecunia ordinationem fecerit, et sub pretium deduxerit impretiabilem gratiam, atque ordinaverit per pecuniam episcopum sive chorepiscopum sive presbyterum sive diaconum aut quemcumque alium, qui connumeratur inter clericos, aut accepta pecunia ordinaverit (*προβάλλοιτο*, promoverit) oeconomum, id est (*ἰ*) sive) defensorem, sive paramonarium, quicumque hoc meditatus fuerit, si conjunctus fuerit, ipse quidem subeat gradus sui periculum, et qui sic ordinatus fuerit, nullum habeat ex hujusmodi mercimonio et creatione probrosa profectum; sed sit alienus et dignitatis et sollicitudinis ejus, quam per pecuniam intravit.“³ Haec synodus

¹ Pseudo-Isidorus (Jaffé ed. II. n. 86) in ep. II. Calixti P. ad omnes Galliarum urbium episcopos; Migne, P. L. 130, 133. L. IX. q. 2. c. 3. decr. Grat.

² Epistola 14. ad Anastasium Thessalonicensem cap. 8. Migne, P. L. 54, 674.

³ Action. XV. cap. 2. Mansi 7. 357, ubi aptior ad textum graecum habetur versio: Si quis episcopus propter pecunias ordinationem fecerit et non venalem gratiam in venditionem deduxerit, et propter pecunias ordinaverit episcopum vel chorepiscopum vel presbyterum vel diaconum vel aliquem eorum qui in clero annumerantur, vel propter pecunias promoverit oeconomum vel defensorem vel paramonarium vel omnino aliquem ex canone turpis quaestus gratia; qui hoc tentasse convictus fuerit, de proprio gradu in periculum veniat, et qui est ordinatus, ex

distinguens inter episcopum, chorepiscopum, presbyteros, diaconos et clericos ex una parte, ad ordinem pertinentes; et inter oeconomum, et paramonarium pertinentes ad jurisdictionem. Sed praeterea infiniti paene canones, ex quibus idem colligitur, qui inferius adducentur, quum quae sequuntur discutientur. Praeter quos etiam sunt omnes scholastici, qui super 4. dist. 17. vel 18. vel 19. vel 24. vel 25. hanc distinctionem sequuntur, sicut et div. Th. 2. 2. q. 39. a. 3. et Alex. de Hales 4. p. 9. 80. quorum verba brevitate causa omittuntur.

53. Ratione quoque eadem distinctio probatur. Quia si in vetere lege sacerdotes ultra jurisdictionem poterant consecrare, offerre et benedicere: multo magis in novo testamento eadem erunt potestates, et tanto ampliores et perfectiores, quanto novum testamentum excellentius est veteri. Deinde natura dictat, quod sicut homo inclinationem habet ad Deum colendum et composite cum proximo agendum, ita etiam sint aliqui qui praesint cultui et Deum pro populo placent, circa quae versatur potestas ordinis; et rursus, qui populum doceant et contineant in disciplina juxta cultus exigentiam, quod spectat ad jurisdictionem. Erunt igitur hae duae potestates in ecclesia Dei, quum gratia non tollat, sed perficiat naturam. Tertio, quia per actus cognoscuntur potentiae. Quum igitur in ecclesia videamus aliquos actus exigentes jurisdictionem, ut absolvere et indulgentias dare et excommunicare et praecipere et prohibere et jus ecclesiasticum dicere; alios vero quae potestatem sacramentalem requirunt, ut conficere et administrare sacramenta et quaedam ad ea pertinentia consecrare; erunt ergo illae duae potestates, a quibus hujusmodi actus proficiscuntur. Et haec de primo.

54. Quoad alterum, quid scilicet sit utraque potestas, dicendum est, quod potestas ordinis vel sacramentalis est potestas, qua quis potest exsequi quosdam actus eminentes

ordinatione vel promotione, quae instar mercatorum venundatur, nihil juvetur, sed sit a dignitate vel curatione alienus, quam pecuniis adeptus est.

in ecclesia, qui vel simpliciter vel saltem ordinarie non possunt fieri a non consecrato, qualia sunt consecrare sive ordinare ecclesiae ministros, conficere eucharistiam et eam et alia sacramenta ministrare, unguentum et altaria et ecclesias et vasa sacra virginesque sacrare. Diximus, esse potestatem seu facultatem non disquirendo quae scholastici solent disputare de caractere, an sit relatio vel qualitas absoluta; et si absoluta est, an sit in intellectu vel voluntate vel viribus executivis; et rursus, an sit una qua conficimus, alia qua absolvimus in foro conscientiae, alia qua fiunt quae episcopalis ordinis propria sunt, an vero una quapiam re haec omnia praestentur. Quae omnia scholasticis disquirenda relinquuntur. Hic enim sat est intelligere per potestatem ordinis id, quo quis valet jam dictos actus exercere. Dicitur etiam: actus eminentes in ecclesia, quia vere eminent actus, qui per hanc potestatem exercentur, ut inferius videbimus. Dicitur demum, praedictos actus vel non posse fieri, vel non posse ordinarie fieri a non consecratis; quia sublimiores non possunt omnino fieri a non habente per consecrationem potestatem ad eos actus ordinatam. Neque enim non-episcopus potest ordinare sacerdotes, neque non-presbyter conficere eucharistiam vel absolvere in foro conscientiae; alii vero actus minores, ut baptizare, possunt fieri a non-consecrato, qualis est laicus; sed id non fit ordinarie, quum proprius minister baptismi sit sacerdos, sed fit ex commissione. Similiter etiam ex commissione presbyter potest sacramentum confirmationis conferre et vasa et altaria et ecclesias consecrare secundum quorundam sententiam, quamvis ordinarius horum minister sit episcopus, ut ex patrum decretis constat.

Potestas autem jurisdictionis ecclesiasticae est praelatio sive superioritas quaedam, per quam clericus dirigit sibi subjectum fidelem in vitam aeternam secundum legem divinam vel canonicam per actus quosdam, qui etiam a non-consecrato exerceri possunt. Dicitur praelatio sive superioritas, quia revera non est aliud habere super aliquem jurisdictionem, quam illi praeferrere et quoddam genus

dominii super eum habere, ita ut possit illi dicere jus juxta illud apostoli: *Tu quis es, qui judicas alienum servum?* [Rom. XIV, 4].

Dicitur, hanc potestatem esse in clerico, quia qui non est christianus vel qui non est clericus, quales sunt christiani laici et mulieres etiam religiosae et religiosi non clerici, non sunt capaces hujusmodi jurisdictionis. Juxta jus commune subditus etiam christianus esse debet, ut in illum sit ecclesiastica jurisdictio: *Quid enim mihi de iis qui foris sunt judicare?* [I. Cor. V, 12]. Idcirco neque infidelis habet super christianos ecclesiasticam jurisdictionem, sed civilem si dominium est justum, vel nullam si est injustum. Rursus etiam christianus quamvis clericus immo pontifex, non habet ecclesiasticam jurisdictionem super infideles, sed civilem vel dominium despoticum. Unde ad jurisdictionem ecclesiasticam opus est, ut qui praeest sit christianus clericus, qui subest sit saltem christianus. Tertio autem opus est, ut qui praeest, dirigat subditos in vitam aeternam, ac proinde secundum legem divinam vel canonicam ex ea deductam. In quibus differt jurisdictio ecclesiastica a civili; quia civilis in quovis homine vel etiam muliere esse potest et erga quemvis, et in finem temporalem per legem naturalem vel civilem ex ea deductam subditos dirigit. Dictum est autem: per actus qui a non-consecrato exerceri possunt; quia per hos potestas jurisdictionis differt ab ea ordinis, quod haec actus habeat qui a consecrato debent exerceri, illa vero ordinatur ad actus qui fieri possunt per non-consecratos, quales sunt praecipere, vetare, praemia et poenas ecclesiasticas inferre, absolvere ab excommunicatione, indulgentias concedere, excommunicare, de doctrina statuere, aliis tribuere jurisdictionem, docere, necessaria victui exigere etc. Et haec de secundo.

55. Quoad tertium, in quo considerandum quae sint causae harum potestatum, dicendum videtur, quod si de forma est sermo, ipsaemet potestates jam definitae sunt formae. Si autem de finali causa quaeritur, finis est vita aeterna subditorum. In aedificationem enim ad animarum

aeternam salutem institutae sunt hujusmodi potestates dicente apostolo: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; sed quia repellitis illud, et indignos vos judicatis aeternae vitae, ecce convertimur ad gentes. Sic enim praecepit nobis Dominus: posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terrae* [Act. XIII, 46 s.]. Materia vero videtur esse ipsa animae sanctitas et justitia et perfectio. Ut enim potestas civilis instituta est ad vitam et bona et honorem civilem et justitiam civilem tuendam, ita potestas spiritualis instituta est, ut animae a morbis peccatorum liberentur et justitia et perfectione christiana ditentur. Ad quod quidem potestas sacramentalis immediate concurrat, dum exhibet sacramenta per quae animae sanantur et spiritualiter ditantur et perficiuntur; potestas vero jurisdictionis mediate, quatenus per eam ad ecclesiam introducuntur fideles vel indigni excluduntur, ita ut potestas sacramentalis comparari possit ad sancta sanctorum, quae quidem modo quodam viciniora erant ipsi Deo sedenti inter duo Cherubim. Potestas autem jurisdictionis similis est anteriori parti templi sive tabernaculi, quae non ita Deo appropinquabat, via tamen erat per quam ad sancta sanctorum accederetur, sicuti qui intra consortium fidelium suscipitur, per potestatem jurisdictionis disponitur, ut apte possit suscipere sacramenta, ad quae exhibenda instituta est potestas sacramentalis.

56. Quoad causam vero efficientem, de qua principaliter hic dubitatur, et quam pertractando expediemus quod quarto loco proposuimus, dicendum est, quod principalis causa efficiens potestatis ordinis et immediata non solum in Petro et aliis apostolis initio ecclesiae christianae ordinatis, sed etiam in quovis qui ad ordines promovetur, est Christus dominus noster. Ipse enim ut vidimus promovit apostolos in sacerdotes tradens eis potestatem consecrandi et remittendi peccata. Ipse fecit Petrum totius ecclesiae suae episcopum et pastorem et principem etiam ipsorum apostolorum. A Paulo quoque potestas ordinis, quae cum impositione manuum dabatur, gratia vocatur quam solus dominus conferre potest. Ideo Hormisdas pontifex ad

Bonifacium ait: „Hoc quoque ad praemissa adjungimus, ne benedictionem, quae divina esse creditur, per impositionem manus quis pretio comparet, quoniam ante oculos esse convenit quod Simon Spiritum sanctum volens redemptione mercari, apostoli fuerit detestatione percussus.“¹ Haec ille, docens fide tenendum esse, quod benedictio, quae conceditur ordinato, sit a Deo. Omnes etiam patres, qui episcopos vel sacerdotes vel diaconos a Deo institutos asserunt, quorum dicta inferius adducemus, ob id ita asserunt, quia censent a Deo solo posse conferri ordinis potestatem. Ratio quoque ipsa manifesto ostendit, potestatem ordinis a Deo esse immediate, quia quum effectus ipsius omnem naturam superent, quales sunt remittere peccata cum Deo, conficere eucharistiam, conferre potestatem eam conficiendi, perpetuo et immobiliter Deo sacrare personas et vasa et altaria et templa, potestas hujusmodi faciendi supernaturalis est et non nisi a Deo conferri potest. De quo, quia in dubium non vocatur, non faciemus longiorem sermonem.

De potestate vero jurisdictionis, circa quam tota controversia est, dicendum est, quod etiam illa si in sua origine consideretur, procul dubio etiam a Deo est immediate. Quod scriptura et patres et ipsa ratio docet. Hic enim per originem jurisdictionis jurisdictionem Petro et successoribus ejus collatam intelligimus. Hanc autem fuisse immediate a Christo institutam, ex evangelio constat, in quo dominus promisit Petro se illi daturum claves regni coelorum. Praedixit etiam illum recepturum potestatem confirmandi fratres, tradiditque illi oves suas et agnos suos pascendos, quae omnia jurisdictionem indicant. Qua usum fuisse Petrum ex actibus apostolorum et historiis ecclesiasticis abunde constat. Semper enim majores causae ex toto orbe christiano ad Petri cathedram allatae sunt et ab ea decisae, non ex apostolorum vel conciliorum institutione vel regum, sed domini institutione. Licet enim vicarius generalis alicujus principis possit alios ejusdem

¹ Epist. 25 ad universos episcopos Hispan. n. 2. (Jaffé n. 497); Migne, P. L. 63, 424.

principis particulares vicarios creare ex ejus commissione, universalis tamen vicarius a nullo creari potest, nisi ab ipsomet vel ab habente eandem cum illo vel majorem potestatem. Quum ergo nulla alia sit major potestas neque aequalis illi Christi domini nostri, sequitur neminem praeter Deum posse concedere potestatem jurisdictionis quam Petrus et ejus successores habent, quam totam etiam ipsimet pontifices non possunt aliis delegare, sed eis vocatis in partem sollicitudinis, semper sibi retinent plenitudinem potestatis. Est igitur res fide catholica tenenda, quod jurisdictio ecclesiastica Petri et aliorum summorum pontificum a Christo domino sit immediate instituta, et non ab hominibus. Dixi autem de ecclesiastica jurisdictione. Nam ea temporalis jurisdictio quam summi pontifices habent vel alii episcopi et abbates, consensu populorum vel principum christianorum vel ab alio humano jure orta est, sicut illa quam habent alii principes.

Ob id etiam jurisdictio episcoporum et aliorum inferiorum de jure divino est in sua origine; quia Christus dominus per seipsum praecepit Petro, ut jurisdictiones, ut sibi in domino videretur, distribueret, non tamen ei praecepit hanc vel illam portionem facere; sicut praecepit etiam ut instituerentur jejunia, sed non quae et qualia. Praecepit autem distributiones jurisdictionis, quum dixit: *Pasce oves meas*; quas omnes quum per se pascere non potuisset, debuit ex praecepto, ut domino obediret, vocare alios compastores in partem sollicitudinis.

[Cap. III. De origine jurisdictionis apostolorum.]

57. Ultra jurisdictionem ecclesiasticam Petri et successorum ejus, quam immediate a Deo esse diximus, est inter catholicos controversia de jurisdictione quam habuerunt apostoli, quibusdam probabiliter dicentibus, eos illam habuisse immediate a Christo, licet sub Petro illis data fuerit; aliis vero e contrario asserentibus, eos a Christo per Petrum omnem jurisdictionem suscepisse. Quam sententiam, quia ego probabilem puto, sicut et adversam,